

מסורת הש"ס

א) זכמים לח: לעיל טו.
ב) ונספח פ"ג י"ב, י"ג.
ג) [נספח נ"א]: ד) [נספח, א] זכמים ג, ו) זכמים טו.
ד) זכמים ג, ו) זכמים טו.
ה) זכמים ג, ו) זכמים טו.
זכמים טו, ו) זכמים טו, ו) זכמים טו.

תורה אור השלם

1. וְרָאָה אֶת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וַתַּחַת רַגְלָיו בַּמִּצֵּחַ לִבְנֵי הַסֹּפֵר וּבְעֵצֵם הַשְּׂמַיִם לְטוֹרָה: שְׂמוֹת כ"י
2. וַתִּהְיֶה עֲלֵיו מִן הַדָּם בְּאֶצְבְּעוֹ שִׁבְעַת פְּעֻמִּים וַתְּהַוֶּה וּקְדִישׁוֹ מִשְׁמַאֲתַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: וְקָרָא טו ט
3. וְנָתַן הַבְּרָחַן מִן הַדָּם עַל קְרָנוֹת מִזְבַּח קִטְרֵת הַשְּׂמַיִם לְפָנָיו יי אֲשֶׁר בְּאֵהָל מוֹעֵד וְיָסֹד מִזְבַּח הָעֹלֶה אֲשֶׁר פָּתַח אֱהִל מוֹעֵד:
וְקָרָא ד
4. וְלָקַח הַבְּרָחַן מִקְרָחָה בְּאֶצְבְּעוֹ וְנָתַן עַל קְרָנוֹת מִזְבַּח הָעֹלֶה וְאֵת כָּל בְּדָמָה יִשְׁפֹךְ אֶל יָסֹד מִזְבַּח הַמִּזְבְּחָה: וְקָרָא ד

הגהות הגר"א

[א] גמי (ואי צביע אימא)
[ב] שם [א] שם [ב] כ"ל
[ג] שם [ב] (כאמון) מו"מ
(ועי ת"י)

מוסף רש"י

הובא בסוף המסכת

תוס' ישינים

מר סבר ל'פניו יד מרינ'.
הקשה ה"ר יוסף מנח לן
דלפינן ד' מרגל דילמנא לנטוש
ל' ית' ונעמנא מנח ל' דלית
ליה לרבי יוסי הגלילי כ"י
יוסי דלמר פתחא צפון
קאי דכפי רש"י לעיל, וא"כ
על כרחיה מקף דרך ימין
דמן דיעא כהיה קרן ענב
כריש, ועוד הקשה דלמנ"י
כנראה לעיל החילונית פירוש
מן הדרוס, וא"כ איך עול
לומר ששם ששמעו דסב"י
כ"י יוסי הגלילי כיון שפרש
ועמד דפתחא צפון קאי,
ל' נטמן לומר דפתחא קי,
משנה הנה כ"י יוסי (הגלילי)
דלמנ"י כמתני' דלעיל, ועוד
קשה לרבי מאיר מאי שנה
דגני מניח לו יוסי מפרש
לקמן בפתיחה דלפניו כן
אי פתחא דדרוס קאי אי
כנפון וגי' ר' עקיבא ור'
יוסי הגלילי דלעיל ימי כבני
לא מפרש ליה. על כן נראה
לרבי שמעון אשכילי ל' יוסי הגלילי
פתחא דדרוס יוסי ושמעון
ליה ואלא לא המוצא עד שילא
ועמד דפתחא צפון דלמנ"י
נפק לגמרי מחילי מוצא ומנח
דדרך ימין לך להקפא מתחיל
בין צפונית שמעון ל' גופו
חוק למוצה ועמד כמורה ופניו
למערב אם יושב ימין לקן
צפונית ויה ליה דרך ימין,
אלא אם יושב ידו ימנית
לקן דרומית וכו' דרך שמאל,
בין דלמנ"י לקמן קאמר דר'
יוסי משום דפתחא צפון קאי
היינו משום דשמעוניה כמתני'
דלמנ"י כהיה כ"י, אלא אי לאו
דשמעוניה כמתני' דלמנ"י
לא היינו מלין עמו אלא כמו
שפירשנו ל' יוסי הגלילי, אלא
השתא דשמעוניה כהיה כ"י
ליה לפרושי דלמנ"י יוסי

הוציאו לו פרק חמישי יומא

ואי צביע אימא אי צבירא לן, דהקפה צמוצה הפנימי צרגל היא
הקפה דחיוון דכולי עלמא ילפינן פניס ממוח לענין ימין אלא
צבירא להו להני תנאי דהקפה ציד וצמוקומו עומד ומחטא לכל
הקרנות לפי שאינו צריך להקפא צרגל שהרי כולו אינו אלא אמה
על אמה: מכלל דר"ק. לא שני ליה

צין הקפת פנימי לחיוון אלא שניהן
צרגל ותנא קמא דמתני' רבי יוסי
הגלילי היא דהא דהיה קאמר
צבירא: סביב דמוצה הפנימי.
דכתיב ציה על קרנות המוצח סביב
(ויקרא טו): כסביב דמוצה החיוון.
מה זה צרגל אף זה צרגל: צמוקו
חדא קרן. שהקפן של חיוון אמה על
אמה: מתניסין רבי יהודה היא.
דשמעוניה ליה דלמר משום רבי
אליעזר הכי: ועל כוון הוא צביר
מלמעלה למטה. צו שלפניו על
כרחו כדי שלא יזכ הדס לתוך צית
ידו דהואיל וגזוה היא יותר מידו
צריך להיות ראשי אצבעומו למעלה
ואם מושך מלמעלה למטה הדס צו
לתוך צית ידו וצאונת של דלדין נותן
כדרך שהתחיל צו חוץ מלמעלה
שצלבאן שהיא רחוקה ואם צו
למשוך מלמעלה למטה טורח הוא לו
להיות כפוף ופושט זרועו עד לנות
המתנה אלא משכופף גופו ופושט
זרועו מתחיל למטה ומקפץ והולך
למעלה: ועל כוון נותן מלמעלה
למעלה. שכן נוח לו לכל הרחוקות:
דלא יטווסים מאניה. דכפרשית:
אפגליה דמוצה. צאמנע גופה כמלו:
טהר טיהרא. תרגום של כהרס
(כדלשית מג) שהוא צחלי היום: חנייה
אומר צד צפוני היה נוסף. כל
שצע האזות. חנייה סבר פתח
דפרוכת דדרוס וכי נפיק צמערצית
דרומית פגע והתם לא הייב
צרישא חיוויו דקרנות כדלמנ"י
עד דנפיק למורחית דרומית ויהיב
והדר למערצית דרומית לשמאל
משום דבהא אחייב צרישא כדלמנ"י
לעיל ומסס למערצית צפונית
צפונית מורחית והתם דגמריה לחיוויו
יהיב שצע האזות: ורבי יוסי סבר
פחה צלפון. כדקאמר כמתני' הלכן
במורחית צפונית מתחיל וצבירומית
מורחית מסיים והתם יהיב להאזות:
צמוקו שקידשו. צקרנותיו שס טהרו
צבירות: דאמר קרא. גבי פר כהן
משח ואת כל דם הפר וגו' (ויקרא ז)
ותניא צבורת כהנים ו הפר לצבות
פר יוס הכפורים שיהו שיריו נשפכין
ליסוד אשר פתח אהל מועד זה אמה
מערבי: יתח אהל מועד. האמורה
בחתמת החיוונה: ה"ג אמרס ילמד
יירדו מן הככב וכו'. יירדתו מן
הככב צחירות לייחא מן ההיכל
ושירים הפנימיים צידו: זה וזה.
חיוונות ופנימיות: ילמד ספוס.
חיוונות שאלה פורש צהן לחיה יסוד:
בין אלו יסוד המוצח אשר פתח אהל
מועד (סס) והוא יסוד מערבי:
קסבר פיתחא. דהיכל דדרומו של
מוצה קאי הלכן יסוד אשר פתח
דרומי. צבית מדרשו של ר"ש צן יוסי
ויסמן. שלא תענה לומר זה ח' יסוד
מערבי היו שונין: שמעון ר' שמעון
גברי לגברא. תלמידי ר' שמעון משכו את ר'
שמעון לומר כדכתיב:

נ"ט.

דאמר קרא אל יסוד מוצח העולה אשר פתח אהל מועד.
ולא גרסינן צההוא פגע ציה צרישא ועליל צפרק אמר
להס הממונה (דף ג). פ"י אין מעצירין על המצות גרסינן:
משכונה גברי לגברא. צ"י אחוזה מקומן (זכמים דף ג): איתא
נמי וגרס רש"י התם זה וזה יסוד

מערבי וסימן משכונה גברי לגברא
ומפרש רש"י זה לשונו תלמידי רבי
ישמעאל שהן צדים משכו את ר"ש
צן יוסי לומר כדכתיבם ולא נהירא
לר"י דצפרק צתרא דזכמים (דף קט):
פליגי נמי רבי ישמעאל ור"ש צקרא
דלא המנוחה ולא הנמלה דר' ישמעאל
אומר דזו חו שילה ור' שמעון אומר
זו חו ירושלים תנא דצי ר' ישמעאל
דצי רבי שמעון זו חו ירושלים ורש"י
משכונה גברא לגברי ומפרש רש"י
ר' שמעון צן יוסי שפירש משך
את תלמידי ר' ישמעאל להניח דברי
רצס והשתא קשה חדא אין זה סימן
דלדבריה דרך הוא שרצים מתגברין
ומושכין את היסוד ור"כ אתי למיטעי
ולומר איפכא גברי לגברא א"כ מה
סימן הוא ועוד דלא צלחיה מקומן
הוי איפכא גברי לגברא א"כ אתי
למיטעי ע"כ נראה כמו שפרש"י כאן
זה וזה יסוד דרומית מיהו ה"ג משכו
גברי לגברא פירוש ר"ש צן יוסי
שהזכר שמו ושם אציו משך תלמידי
רבי ישמעאל שהזכר שמו ולא שם
אציו לומר כדכתיב וה"ג נמי צפרק
צתרא דזכמים (ג"י סס) וכן פ"י צבירון
צערין משך ואפילו אי גרסינן
צתרוניה גברא לגברי כגירסת רש"י
דהתם נראה דלא קשה מה שהקשימי
הא אתי למיטעי ולהפך הסי' ולומר
גברי לגברא ד"ל דזה היה ידוע
שרבי שמעון האריך ימים אחר
רבי ישמעאל ותלמידי רבי ישמעאל
נמשכו ללמוד לפניו אחר פטרית
רצס ואורויה למילתא הוא כל
הנמשך אחר חכיוו לציתו צין שסס
רצס צין שהוא יסוד יש לו לומר
כדכתיב מי שהוא נמשך אלנו:

פגע ברישא פ"י, הא דאמר מפורש הוא דם הפר שנשפך ביסוד מערב, שנאמר ואת כל הדם ישפוך אל יסוד מוצח העולה אשר פתח אהל מועד. הנה מפורש ביסוד המוצח שהוא כנגד פתח אהל מועד והוא יסוד מערבי של מוצח החיוון. וחסותו הוא דם העולה ושאר הובחיים של מוצח החיוון שנאמר בהם ואת כל הדם ישפוך אל יסוד המוצח סוף, וליכתיב אמר ר' ישמעאל זה מפורש וזה סתום ילמד סתום מן המפורש. ור' שמעון בן יוחאי אמר כוליה מוצח בצפון קאי שנמצא יסוד דרומי הוא המוכן כנגד פתח אהל מועד, כי כל המוצח בצפון, ורש"י וצוה פתח אהל מועד כנגדו, דרום המוצח אינו מגיע למערב אלא אם כן הופך פניו לצדו. מורה הרמב"ם המוצח למטה. דבי ר' ישמעאל הם חכמים הרבה, ובי ר' שמעון הם חכמים הרבה, כל בן יוחאי איש אהר, ומשכונה גברי לגברא ושנו הכל כ"י ישמעאל זה הוה יסוד מערב. אילו ואילו מתערבין באמה. כלומר, כל הדמים מתערבין באמה ויוצאין לנחל קדרון ונמכרין לגננין לבל הנגהה מהן בלא פדיון מועלין בהן, חייבין קרבן מעילה. ת"ר מועלין בדמים דברי ר' מאיר ור' שמעון, וחכמים אומרים אין מועלין.

עין משפט
נר מצוה

פ"ה א ב ג מ"י פ"ד מהל'
עבודת יוסי' ה"ל ג'
פ"ד מ"י פ"ג מלכות
מעילה הלכה יא:

רבינו חננאל

אביעית אימא אי סבירא לן
דהקפה במוצה הפנימי ברגל
הוא ילפינן פנים מחוץ, והכא
בהא פליגי ר' יוסי הגלילי
סבר הקפה ברגל ור' עקיבא
סבר הקפה ביד. ואביעית
אימא כולו עלמא הקפה
ביד, ונתנה, דליכא למימר
דר' יוסי הגלילי סבר הקפה
ביד, דהא מתניחין לוי יוסי
הגלילי היא. וקתני סיפא ר'
אלעזר אומר במקומו היה
עומד ומחטא. כלומר, בידו
היה מקף ולא ברגל, מכלל
דנתן קמא דהוא ר' יוסי
הגלילי סבר הקפה ברגל,
דאם כן הוה ליה למימר ר'
אלעזר מאי אחא לאשמועינן
היינו תנא [קמא] אלא
מתורחת כדשינן בעיקרא,
והוא [ד] ור"ה"ג סובר הקפה
ברגל ור' עקיבא סבר הקפה
ביד. אביעית אימא אי סבירא
לן, דהא מתניחין לוי יוסי
ילפינן פנים מחוץ, והכא
בהא פליגי ר' יוסי סבר
סביב דמוצה הפנימי בעינן
דרך ימין כסביב דמוצה
החיוון. ור"ש סבר סביב
דמוצה הפנימי במקום חדא
כולו מוצח הפנימי אמה הוא
וקרן מוצח החיוון אמה.
תניא שני כהנים נשתתרו
ששימשו במקבץ ראשון
אחד אומר בידו הקיפתו
ואחד אומר ברגלי הקיפתו.
כלומר, אירע קרי באחד
מהן ונכנס השני ושימש
תחתיו, ונשתתרו שניהם. ר'
אלעזר אומר במקומו היה
עומד ומחטא ועל כוון היה
נותן ממשא למעלה חוץ מוץ
שהיה לפניו שנותן ממעלה
למטה. מתניחין מני ר' יהודה
היא, דתניא ר' יהודה אומר,
ר' אלעזר אומר על כוון הוא
נותן ממשא למעלה חוץ מוץ
שהיה לפניו משם, שנותן
ממעלה למטה, כי היכי דלא
תתווס מאניה, כלומר אם
יה ממשא למעלה לחיונין
שמא יפול הדם על גבדיו
ירטפלו כליו. הוה על טהרו
של מוצח ד' צפונית כ"י אחינן
לאוקומיה פלגא דמוצה
וגדחיה, ואוקומיה גלויא
דמוצה. וכיון שהעמדנו טהרו
של מוצח גלוי, כלומר אינו
מוזע על גבי הגחלים ולא על
גבי אפר, אלא חותה אילו
אילו ומגלה גוף המוצח
ומה על החוב צעמו. ואמריה
המקום במוצה מוזה. תניא
ר' תנאי אומר כד דרומית
היה מוזה ר' יוסי אומר
בצפון, ולדברי הכל הקפה
ביד ולא ילפינן הקפה מרגל.
ור' תנאי ילפינן פתחא בדרום
קאי ומריבא דנפיק התם
מיד, ור' יוסי סבר פתחא
בצפון קאי כו. ודכולי עלמא
מיהא היבא דגמרון מתנות
דקרנות יהיב ברישא
מאי טעמא אמר שמואל
דאמר קרא וטהרו וקדשו
במקום ששקדשו שם וטהרו.
שייר הדם היה שופך אל
יסוד מערבי. דקיימא לן אין
מעבדין על המצות, וכי נפיק
מן ההיכל ביסוד מערבי פגע
ברישא. ושל מוצח החיוון
ביסוד דרומי, כדחנן שהכבש
היה לדרומו של מוצח. וכי
נחית מן הכבש ליסוד דרומי
אלא

פגע ברישא פ"י, הא דאמר מפורש הוא דם הפר שנשפך ביסוד מערב, שנאמר ואת כל הדם ישפוך אל יסוד מוצח העולה אשר פתח אהל מועד. הנה מפורש ביסוד המוצח שהוא כנגד פתח אהל מועד והוא יסוד מערבי של מוצח החיוון. וחסותו הוא דם העולה ושאר הובחיים של מוצח החיוון שנאמר בהם ואת כל הדם ישפוך אל יסוד המוצח סוף, וליכתיב אמר ר' ישמעאל זה מפורש וזה סתום ילמד סתום מן המפורש. ור' שמעון בן יוחאי אמר כוליה מוצח בצפון קאי שנמצא יסוד דרומי הוא המוכן כנגד פתח אהל מועד, כי כל המוצח בצפון, ורש"י וצוה פתח אהל מועד כנגדו, דרום המוצח אינו מגיע למערב אלא אם כן הופך פניו לצדו. מורה הרמב"ם המוצח למטה. דבי ר' ישמעאל הם חכמים הרבה, ובי ר' שמעון הם חכמים הרבה, כל בן יוחאי איש אהר, ומשכונה גברי לגברא ושנו הכל כ"י ישמעאל זה הוה יסוד מערב. אילו ואילו מתערבין באמה. כלומר, כל הדמים מתערבין באמה ויוצאין לנחל קדרון ונמכרין לגננין לבל הנגהה מהן בלא פדיון מועלין בהן, חייבין קרבן מעילה. ת"ר מועלין בדמים דברי ר' מאיר ור' שמעון, וחכמים אומרים אין מועלין.